

Večerka, Radoslav

Přísudková participia po relativech, interrogativech a spojkách

In: Večerka, Radoslav. *Syntax aktivních participií v staroslověnině*. Vyd. 1.
Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1961, pp. 99-105

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/119225>

Access Date: 01. 03. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ÍSUDKOVÁ PARTICIPIA PO RELATIVECH, INTERROGATIVECH A SPOJKÁCH

PARTICIPIA S PŘEDMĚTOVÝM *iže* A OSTATNÍMI RELATIVY A SPOJKAMI

Stsl. PPs a PPt jmenných tvarů mohou stát v přísudkové funkci po relativních **120**
a interrogativních zájmenech, zájmených příslovcích a některých spojkách. Je to v naprosté většině dokladů při stejných podmínkách děje vyjádřeného participiem a děje vyjádřeného určitým tvarem slovesným. Participiální vazby uvozené relativy a interrogativy mohou mít podobný význam jednak jako věta obsahová (následují-li po slovesích smyslového vnímání a duševní činnosti; jsou to vlastně jen speciální případy participiálních vazeb po těchto slovesích, viz výše §§ 76—80), jednak jako vedlejší věta příslovečná (po jiných slovesích a také po spojkách; jsou to vlastně zvláštní případy participií přechodníkových, viz o nich níže §§ 146—176).

Příklady s participií po

iže, které je předmětem participia (doklady s *iže* podmětovým viz níže §§ 124—128), např. *ζῆνεσι εγοῖε νε σῶαντ* L 19.21 Z, M (*jo duže ne sῶanτ* A) *θερίεις, ὁ οὐκ ἔσπειρας* (var. *ἔσπερες*); *отъмываемъ же ракы грѣхы отъ себѣ. жеже крѣстени сътворѣе. покaаниемъ. исповѣдајоште се бу* Euch 67b 9—13; *възрастъшемъ же се имъ. и пришедъ съ корабъjemъ близъ војеводы. и спровѣданъше јему вса јаже слышавъше отъ стааго савина. уже бо бѣѣхъ отъчаали својего живота* Supr 152.9—14 *ὑποστρεψάντων δὲ αὐτῶν καὶ . . . ἀπαγγειλάντων ἅπαντα τὰ δηλαθέντα αὐτῶ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Σαβίνου . . .*¹

ѣѣто, které je předmětem participia, např. *не вѣста се ѣсо просѣѣта* Mc 10.38 Z, M, A, S *οὐκ οἶδατε, τί αἰτεῖσθε; ἔιμ βο πρωαιροῦστε. чытrostијо ли словесънојо. нъ всѣхъ бѣахъ гробъѣи* Supr 442.8—10 *τινι γὰρ ἐθαῤῥουν; τῆ δεινότητι τῶν λόγων;*

кѣто v obratech typu „*jestъ (něstъ) кѣто + participium*“, např. *и нѣстъ кто милује. и нѣстъ к'то милосръдује* Supr 57.9—10 *καὶ οὐκ ἦν ὁ ἔλεων;*

какъ, např. *ѣсо ради съмѣте се. помыслѣје ѣко по толицѣ учении въ какъ брѣгъ себе вѣнръгъ не ѣмуѣе* Cloz 3b 3—5 *ἐννοῶν, ὅτι μετὰ τὴν τοσαύτην διδασκαλίαν, μετὰ τὰς τοσαύτας παραινέσεις εἰς οἶον κρημνὸν ἑαυτὸν ἄθῶν οὐκ ἠσθάνετο* (srov. nč. překlad Dostálův: „Proč se zasmušil uvažuje, že po tolika učení necítíl, na jaký břeh se vrhl“ — Cloz str. 154);

¹ Tento doklad zná i Angelonová, ale soudí o něm, že tu jde o chybu a že po *јаже* by bylo možné jen *verbum finitum* — Ptzip 59. Její domněnka však není správná, jak ukazují i jiné doklady s participií po relativech a interrogativech.

ideže, např. *vzemetleši. ideže ne polož* L 19.21 Z (*egože ne polož* M, A) *αἴρεις, ὁ οὐκ ἔθηκας*;

jođuže, např. *žestokъ esi čkъ sъbiraje jođuže ne rastočivъ* Mt 25.24 Z, M, S (*jođuže něsi rastočivъ* A) *σκληρὸς εἰ ἄνθρωπος... συνάγων, ὅθεν οὐ διεσκορπίσας*;

jegda v obratech typu „substantivum + *jegda* + participium“, např. *mōl egda chotešte sēti* Euch 12b 1 *εὐχὴ ἐπὶ σπόρου*; *mōl egda chotešte vinogradъ saditi* Euch 13b 19—20 *εὐχὴ εἰς τὸ φυτεῦσαι ἀμπελώνα*; tyto doklady jsou vlastně zvláštním případem absolutivních participií, jichž se v podobných obratech užívá i bez *jegda*, viz níže § 140;

jako (*že*), *aky* v nejrůznějších významech a při stejném podmětu s větou slovesnou, např. *bě bo učē ēko vlastь imy* Mt 7.29 Z, M, A, S *ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων*; *otrokъ moi ležiti vъ domu oslablenъ. ljutě ēko stražde* Mt 8.6 Z, M, A, S *ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος*; *i tъ oklevetantъ bystъ kъ nemu. ēko rastačaje imēnъ ego* L 16.1 Z, M *καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπιζὼν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ; ἔκο πλαча i sētujе tako sъmērěachъ sje* PsSin 34.14 *ὡς πενθῶν καὶ σκνθρωπάζων, οὕτως ἐταπεινούμην*; *ti bo bъdētъ o dšachъ vašichъ. ēko slovo chotešte vъzdati za vy* Euch 67b 18—20; *ēko ubo i svoē čeda tvorešte tako i priložite se svetyni ichъ* Cloz Ia 22—24 *οἱ τοίνυν τὴν οἰκειότητα ὁμολογοῦντες τῶν τέκνων συγκαταθέσθε καὶ τῇ ὁσιότητι*; *pride čkъ bogatъ imenemъ iosisъ. vъ istinъ bogatъ ēko vъse sъloženoe tělo gne primъ* Cloz 14b 20—22 *ὄντω πλούσιος ὡς πᾶσαν τὴν σύνδετον ὑπόστασιν τοῦ Κυρίου κομισάμενος*; *oni že stavnjachъ je vъzbranjajršte imъ. jako malo sladъko slyšēšte. i obratiti se chotešte. nъ jed'nače sъvъšeniја ne iměachъ* Supr 30.4—7 *οἱ δὲ ἐπεῖχον αὐτῶν τὴν ὁρμὴν καὶ ἐκόλυον ὡς μικροῦ δεῖν ἠδέως ἐπακούσαντες καὶ μεταβαλέσθαι θέλλοντες ἀλλ' οὔπω τὸ τέλειον ἔχοντες*; *da jako i semu čstъnojq glauъ otъsěkъše. ostaniše i vъ temnici. izdeže stii bēše bljudomi* Supr 64.16—18 *ὡς δὲ καὶ τοίτον τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμον*; *ne srambjai se jako rovinna sqšti osqždeniju* Supr 251.8—9 *μὴ αισχύνου ὡς αἰτία καταδίκης*; *vъlēze jakože jedinvъ vědy samъ* Supr 501.8 *εἰσηλθεν ὡς οἶδεν αὐτὸς μόνος*; *da jakože prvnoje jeho žitъje uněděntъše ba proslavnichomъ* Supr 522.20—21 *ἵνα ὡσπερ αὐτοῦ τὴν ἔμπροσθεν πολιτείαν γρόντες τὸν θεὸν ἐδοξάσαμεν*.

- 121** Na podobné vazby různopodmětné znám ze stsl. památek doklady jen zcela ojedinělé, srov. např. *i oblygaemъ estъ. kъnizъtniky. i starъci. emuže pilatъ divъ se zělo* Euch 49a 23—49b 1 (podle Frčkovy poznámky v edici je tu *divъ* místo *divi*; ale Nahtigal uznává v poznámce ke svému vydání toto *divъ* za přísudkové participium); *sichъ dělъma vъsěchъ vinъ choštemъ pogubiti jeho. jegda mladъ děti věije vъzъm'še i věijemъ jemu pobědo glasešte. osan'n vъ vyšъhъichъ blagoslovъjenъ gredъji vъ imě gospodъne. cъ izdrailevъ. tъгда oni* (tj. Židé) *aky ostъny bodomi zъby skъzъ-taachъ* Supr 402.28—403.4 *ὅταν ἐξέρχονται νήπιοι παῖδες βαῖτα λαμβάνοντες, διὰ*

τῶν βασιῶν τὴν νίκην αὐτοῦ προαναφωνοῦντες, καὶ ἐν τῇ εὐρημίᾳ αὐτοῦ λέγοντες, Ὡσαννά... , ἐκείνοι ... κεντοῦνται.

V staroslověnštině jsou participia po relativech a interrogativech dosvědčena ne sice příliš často, přece však bezpečně. Je to prostředek domácí, slovanský, jak se takřka obecně uznává.² Osamocený názor opačný, že obrat s přičestím v relativních a tázacích větách je kalkem podle řečtiny, sotva bude správný (viz Vaillant, *Rukovodstvo* 396). Mluví proti němu např. poměr stsl. textů k řecké předloze, neboť participium se v těchto vazbách objevuje často i proti jejímu znění (srov. citované výše doklady).

O tom, že participia po relativech a interrogativech byla pravděpodobně prostředkem živým i v jazyce opisovačů, svědčí doklady z evangelií s různocněními, v nichž je participium vždy jen v jednom kodexu, srov. *ζῆλος ἰδεῖτε ne σέεχθ* Mt 25.26 Z, M, *ne σέεχθ* S × *ζηνρ*. *ἰδεῖτε ne σέαντ* A *θεορίζω, ὁπου οὐκ ἔσπειρα; v̄zemljǫ egože ne položich̄* L 19.22 Z, M × *v̄zemljǫ egože ne polož̄* A *αἶρω, ὁ οὐκ ἔθηκα; οὐκ οτ̄ρпусти им̄. ne věděτ bo se č̄to tvorēt* L 23.34 Z, M, A × *ne věděτ bo č̄to tvorēte* S *οὐ γὰρ οἶδασιν, τί ποιοῦσιν; sam̄ bo věděaše č̄to chotēaše s̄tvoriti* J 6.6 A, *chotēt* Z × *sam̄ bo věděaše č̄to chotē s̄tvoriti* M *αὐτὸς γὰρ ἴδει, τί ἐμελλεν ποιεῖν*.

Pro uznání domácího původu těchto stsl. obrátů mluví konečně i to, že byly v starších obdobích rozšířeny na slovanské půdě obecně, srov. např. z památek církevněslovanských *i ne věd̄t se č̄to gl̄ešte okaanii* Chr 6; *boleslav̄ že pomēnuvse k̄b̄ gu b̄gu koliko gr̄echa s̄tvoriv̄. pomoliv̄se k̄b̄ b̄gu. i vsēm̄ stym̄. i poslav̄ slugi pr̄nese tělo brata svoego věčeslava VáclVost* (Vajs, *Sborník* 19, srov. tamt. překlad „rozpomenuv se, jak veliký hřích učinil“); ze staré češtiny *tu jej opat poslāše na jedno miesto odtāvad nedaleko, aby tu hnoj̄ skotského dobyl a pr̄neste do klāštera jak̄ moha najspieš OtcB* 54b; *utiekāchu kam kto v̄eda* Comest. 120b (Gebauer, *Hist.* IV 599); *čih̄me co ch̄tiec Štīt* (Trávníček, *Hist. mliv. čes.* III 185); ze staré polštiny *Mistrzu, co czyniāc, abych̄ zywoť wieczny otrzymał?* (*Gram. jęz. pol.* 358); *Ano niemasz kto poslużāc, niemasz kto pomagāc, niemasz kto ratujāc nad czlowiekiem nędznym i zgynełym* RejPost 17a 4 (Taszycki, *Imielśowy* 36); ze staré ruštiny *ože ne budet̄ kto jego m̄stę. to položiti za golovu 80 griven̄* Rus. Pr. (str. 123); *a onomu žel̄eti svoich̄ kun̄, zane neznaet̄ u kogo kupiv̄; poznajet̄ li na dolz̄e u kogo kupiv̄, to svoje kuny v̄zmet̄* Rus. Pr. (str. 125); *kuda že chodēšče putem̄ po svojim̄ zeml̄em̄. ne daite pakosti d̄jati* Pouč. Vlad. Mon. (Obnorskij, *Chrest.* 125) *ego že umējuči togo*

² Viz např. A. Potebnja, *Zap. I.II* 205–220; Jagić, *Beitr.* 68–69; Forssmann, *Übertragung* 17–18; Angelowa, *Ptzip.* 17–18; Stoński, *Übertragung* 37–38; Vondrák, *Atksl. Gram.* 609, *Vergl. II* 405; podle Meilleta patřily dokonce obraty jako *věděaše č̄to chotē s̄tvoriti* jazyku mluvenému (*Obščeslavjanskij jazyk* 270).

ne zabyvaite dobrogo. a jeho že ne umějuči a tomu se učite Pouč. Vlad. Mon (tamt.); ze staré srbštiny dati imъ svěť i pomokъ kolikore moge (Havránek, *Genera verbi II* 116).

PARTICIPIA S PODMĚTOVÝM *iže*

- 124** V stsl. památkách, převážně v Supr, jsou dosvědčeny i vazby s participiem po *iže*, které je podmětem děje vyjádřeného participiem. Participia, přítomná při současnosti a minulá při předčasnosti, bývají v takových obratech častěji v tvarech jmenných, srov. např. *se iže vъ odeždi slavně i vъ rišti mnozě sqšte. vъ crstviichъ sqtъ* L.7.25 Z, M *ιδού οι έν ιματισμῶ ένδόξῳ και τρυφή ύπάρχοντες έν τοις βασιλείοις εισίν; kako iže priděgъ ky bani. ne včbte se sъ čtyrmi desety* Supr 78.5—6 *πώς ό προσφυγών τό βαλανείον εύθέως άπό τής θέσμης έτελεύτησεν; moži iže o dobrotě zmiřnůstěi chvalěšte se. i iže vъ vasъ sqtъ židove prišbli. poslušaite mene* Supr 126.5—7 *άνδρες οι έπι τῷ κάλλει Σμύρνης καυχώμενοι; bogъ že iže prisno svoi štěde robъ agđelomъ svoimъ zapověda* Supr 292.17—19 *ό δέ Θεός, ό πάντοτε τῶν έαυτοῦ κηδόμενος δούλων, τοις μὲν άγγέλοις αὐτοῦ έντείλατο; svęzavъ bystъ vęzi vъ oblacěchъ vodъ. i rěši svřetygъ možstvomъ. iže plěn'nikomъ ostavъjenije daję* Supr 431.24—26 *ό αίχμαλώτοις άφεισιν χαριζόμενος; blagyi i milosrdyi bъ. iže v'sa bojěstivimъ se jeho. obilo i udobъ podaję dъždъ svřusti mnogъ na zemъjъ* Supr 530.24—28 *ό άγαθός και εὔσπλαγχος θεός, ό πάντα τοις φοβουμένοις άφθόνως και ραδίως παρέχων.*

Podobné doklady jsou dosvědčeny i v památkách církevněslovanských, srov. např. *v to že vremě vsěa diavolъ iže iz načala nenavidę roda ělča boleslavu lukavaa vъ srdce ego VáclMin (Vajs, Sborník 24); pače že vldka mę pusti iže i takožde sego blažennaago klimenta učeníka bvinъ* ŽNaum 188.17.

Méně je takových obratů doloženo s participií v tvaru složeném, srov. např. *svęť jesi bože. iže božstvomъ svoimъ svřustivyi ubogumnu aleksandru. pomoštъ sъ nebese* Supr 164.11—14; *blagoslovjenъ jesi gospodi bože. iže rabomъ tvoimъ daniilomъ svřvgyi zmija. i zmija ubivyi* Supr 229.8—10 *εὐλογητός εἶ, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ό διά τοῦ δούλου σου Δανιήλ τόν βαβυλώνιον Βήλ καταστρέφας· και τόν δράκοντα άποκτείνας; da uže vsi iže vъ gradě. i vъ okrogъhiichъ vъsechъ živōstvi. bolъnygъ svoje prinošaachъ k němu* Supr 531.18—20 *πάντες τοίνυν οι τήν πόλιν και τήν περίχωρον οἰκοῦντες τοὺς άρρώστους αὐτῶν εφερον πρὸς αὐτόν.*

- 125** Participia po podmětovém *iže* bývají překladem řeckého členu a participia. Stojí buď přívlastkově u nějakého jména (a jsou pak konkurujícím prostředkem přívlastkového participia — viz níže §§ 29—47), nebo samostatně bez vztahu k nějakému jménu (a jsou pak konkurujícím prostředkem participia substantivizovaného — viz níže §§ 6—28). Tyto stsl. (a csl.) vazby, o nichž se mluví jako o vazbách s tzv.

„samostatným členem“ *iže*, nemají obdobu v jiných slovanských jazycích, a proto se někdy chápou jako otrocké napodobení řeckého členu s participiem.³

Jejich podrobný rozbor významový s přehledem starších názorů podává J. Kurz (ByzSlav 8, 1939—46, 280—285); probírá tyto vazby spolu s jinými případy „členového“ *iže*, tj. s *iže* u trpného participia, u infinitivu, u předložkového spojení, u adverbia, u substantiva, u citované věty, slova, jako je např. *ašte ubo svěť iže vь tebě. tьma estь. tь tьma kobmi* Mt 6.23; *a eže ne umьvenami rьkami ešti. ne skvrьnetь čka* Mt 15.20 apod. Přichází pak k závěru, že toto *iže* je sice napodobením řeckého členu, že však jde o vazbu, která se jako knižní prostředek stala známkou stylu církevní slovanštiny vůbec, takže se jí mohlo užívat i tehdy, když o překlad z řečtiny vůbec nešlo. Nevidí v těchto obrazech napodobení zcela mechanické, otrocké, nýbrž předpokládá, že jich bylo záměrně využito „k vytčení, k zdůraznění příslušných větných členů nebo celých vět, k odlišení jich od případů jiných apod.“ (284). Zároveň odmítá domněnku (Łosovu a Marguliésovu), že by se tyto věty byly cítily jako věty relativní s elipsou kopuly.

Rozřešit otázku o významové a funkční platnosti těchto vazeb je vskutku obtížné. Jejich všestranná analýza ukazuje totiž některé příznaky, které by napovídaly jejich platnost jako relativních vět, na druhé straně však některé příznaky jiné mluví proti takovému jejich chápání. 126

Podporou pojetí těchto vět s participii po *iže* jako relativních by mohly být, jak se domnívám, tyto jevy:

(a) Jev syntaktický. V některých dokladech, v nichž je stsl. vazba „*iže* + participium“ překladem řeckého participia se členem, v nepřímém pádě (nebo v nichž je překladem jiného prostředku řeckého, ale vztahuje se ke jménu v nepřímém pádě), nestojí ani stsl. *iže*, ani participium v témže pádě jako člen řecký, nýbrž v nominativu. Tím se celá tato konstrukce výrazně odlišuje od znění řeckého: má tu takovou formu, kterou by měla právě jako vztavná věta (ovšem jmenná, neslovesná); srov. např. *naučь vasь kogo by čisti. i klanjati se bogu iže vь vyšěniichь sědeji* Supr 28.4—6 *didákw ōmās, tīva deī séβein kai προσκυνείν θεόν τόν εν τοις ύπιστοις καθήμενον*.

Samo nominativní *iže* by v takových dokladech váhu nemělo: mohlo by jít o ustrnulý tvar, který pádové vztahy nevyjadřoval (srov. níže podobné *iže* nebo *ježe* s nepřímým pádem participia — § 127). Zato nom. participia, zvláště proto, že je v tvaru složeném, je naprosto nepochybný a průkazný.

(b) Souvislosti systémové. Uvedené vazby s podmínčovým *iže* souvisí s ostatními participiálními vazbami po interrogativech a relativech, citovanými výše v §§ 120 až

³ Viz např. G. Angelowa, *Ptzip*. 61—63; A. Marguliés, *D. altksl. Cod. Supr.* 142.

123. Představují z hlediska jazykové struktury staroslověnštiny prostředek, který dobře zapadá do systému těchto vazeb jiných, neboť znamená jen jeho logické do-
tvoření a přirozené obohacení o další typ, ostatním sémanticky blízký a výrazově
jim zcela podobný.

(c) Jev překladatelský. Je dosvědčen (i když jen nejistý) doklad, v němž je touto
vazbou přeložena do staroslověnštiny řecká věta vztažná, srov. *sego radi na vřtoriję
strany. vyřbničich veřtei. přechodimъ. ježe tvoemu podřnožuju. čřsti sъpodobľše se*
Euch 1a 8—12 *τούτου χάριν ἐπὶ τὰ δεύτερα τῶν ἀνωτάτων στοιχείων διαβαίνομεν*
κλίματα, ἅτινα ὑποπόδιόν σου τιμῆς ἠξιώθησαν.

127 Existují však naopak i některé příznaky, které mluví proti možnosti pojímat tyto
stsl. vazby jako relativní věty.

Jsou to (a) jevy syntaktické. V některých dokladech s očekávaným nepřímým
pádem participia stojí participium (po nesklonném *iže*) vskutku v nepřímém
pádě, takže je tím vyloučena možnost pokládat tuto vazbu za relativní větu s partici-
piálním přísudkem (ten by musel být v nom.), srov. např. *jav(i se) svoimъ učeni-*
komъ, rekъše stymъ apobomъ. mnogomъ iže po istině věrouanъřiimъ vь nъ
Supr 11.20—23 *φαίνεται (ὀπτανόμενος) τοῖς ἰδίοις μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις καὶ*
ἐτέροις πλεοσι τοῖς κατὰ ἀλήθειαν πιστεύσασιν αὐτῶ; sego iže vь dobro-
tachъ sъstarěvъřaago se. božstvъnaago togo slyřanije prijemъje. . . vъgaždaaře
bogъ Supr 281.7—11 *τήν τούτου τοῦ ἐν ἀρεταῖς γηράσαντος θελοῦ αὐτοῦ ἀκοήν*
δεχόμενος.

Jsou dále dosvědčeny doklady, v nichž *iže* s participiem stojí před svým jménem;
takový slovosled také vylučuje možnost interpretovat tuto vazbu jako relativní
větu, srov. např. *jaže vь styřichъ k'ňigachъ ležeřta imena boga mojego. aře velři da*
glagolъ Supr 21.14—16 *τὰ ἐν τῇ θεῖᾳ γραφῇ ἐμφερόμενα ὀνόματα τοῦ θεοῦ μου,*
εἰ κελεύεις, λέγω; viděvъ že. . . i ježe. otъ čřsti sъbovnaјořteje se mnogymъ pade-
nije Supr 518.27—29 *ἰδὼν δὲ . . . καὶ τὴν ἐκ τῆς τιμῆς συμβαλουσαν πολλοῖς*
πτῶσι.

Jsou to (b) souvislosti systémové. Kromě souvislostí uvedených výše (§ 126) je
zkoumaná participiální vazba článkem — v jiné rovině — jiné řady jazykových
prostředků vnitřně blíže příbuzných: vazeb s „členovým“ *iže*, jak o nich mluví
l. c. J. Kurz. Názorným svědectvím této sémantické i funkční blízkosti je zajímavá
varianta z evangelii s vazbou „*iže* + participium“ proti pouhému členovému *iže*
bez participia, srov. *řvdrъ že priimъ 5 talantъ. děla o nichъ. i priobřete drugojъ 5 talantъ.*
takožde že iže 2 priimъ. i priobřete drugaja 2 Mt 25.16—17 S × *takožde iže drъva.*
priobřete i drugađ 2 Z, M, A *ὡσαύτως ὁ τὰ δύο ἐκέρδησεν καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο.*

U některých konstrukcí, s nimiž jsou naše participiální vazby výrazově i význa-
mově skoro totožné, je jejich pojímání jako vět vztažných zcela nemožné (např. *iže*
s infinitivem, *iže* s citátovou větou aj., srov. výše).

Z uvedených zvláštností v užívání vazeb participií s (podmětovým) *iže* vyplývá, jak se domnívám, že to byly obraty sémanticky i funkčně pevně nestabilizované. Jejich nevyhraněnost je zcela pochopitelná už proto, že to byl prostředek víceméně umělý (jehož vznik byl vyvolán snahou napodobit znění řecké předlohy), takže neměl oporu v živém jazykovém povědomí překladatelů a prvních opisovačů. Také další jeho užívání a šíření v esl. textech jako jakéhosi stylistického klišé, jak na to pomýšlí l. c. J. Kurz, zjevně takové významové nejednoznačnosti napomáhalo.

Na kolísání mezi významem členovým a významem relativním ukazuje zejména dvojí různé řešení případů, v nichž se vazba *iže* s participiem vztahuje ke jménu v nepřímém pádě: jednak řešení nominativní (viz § 126), jednak řešení v příslušném nepřímém pádě (viz § 127). K této sémantické interferenci přispívalo velmi pravděpodobně i to, že konstrukce „*iže* + participium“ vznikla na jedné straně z potřeby napodobit řecký člen, že však na druhé straně zejména u participií byly jinak řecké obraty členové velmi často překládány větami vztahnými (viz §§ 9, 33); proto patrně i takové *iže* „členové“ mohlo být právě u nich — někdy více, někdy méně výrazně — chápáno na pozadí těchto překladově ekvivalentních (slovesných) vět vztahných a zachovat si tak více než jinde svůj nejběžnější význam, význam relativní. O blízkosti těchto obrátů k relativním větám svědčí i doklad, v němž stojí obrat *ježe* (absolutivní) + participium a věta s *ježe* (též absolutivní) a určitým slovesem paralelně vedle sebe, jako překlad paralelních řeckých spojení „člen + participium“, srov. *o vele čudesā dīvna. ježe dušq otъ ozъ smrti tonychъ otrěšъ. ježe vrata adova razvrъže* Supr 311.13—16 ὁ τῶν παραδόξων πραγμάτων. ὁ τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν δεσμῶν τοῦ θανάτου λύσας, ὁ τὰς πύλας τοῦ ἄδου διαζήξας.